

medmet „naka“ (58) se sploh ne da točno zapisati, kajti za tisti aspiratorični goltnik nimamo znaka; Pleteršnik piše: nâ'a. *Wester.*

Prokop Chocholoušek, Jug. Historičen roman Poslovenil H. V. Trst, 1911. Tiskala in založila tiskarna „Edinost“, 80. 614 str. Cena 3 K.

Prizren, Prilip, Bosna, Drinopolje (Odrin), Mala Azija so pozorišča našega romana. V prvem delu nam slika pisatelj, deloma na podlagi srbskih narodnih pesmi, slavo in padec srbskega naroda na Kosovem polju. Srečamo znana imena carja Lazarja, izdajice Vuka Brankoviča, pobratimov Miloša Obiliča, Kosančiča in Toplice. Jedro dejanja tvori ljubezen carjeve hčerke Mileve in Milana Toplice. Mileva postane sultanova žena in Milan jo hoče rešiti iz sultanovih rok; a na svojo žalost izve, da sta jo blesk in slava popolnoma omamila. Svoji nekdanji izvoljenki na ljubo postane Bajazitov pobratim in si tako popolnoma onemogoči delo za srbsko stvar. Da, v bitki pri Angori reši celo Bajazitovega sina, ko bi bil morda ravno poraz pri Angori osvetil nesrečno bitko na Kosovem polju. Ta grozni duševni proces Milana Toplice je risan mojstrsko. — Vodilna misel prvega dela je, da je bilo izdajstvo najboljših sinov srbske domovine vzrok njenega propada.

Drugi del romana je naslovljen „Zadnji bosanski kralj“. Tomašević zasede kraljevski prestol s tem, da usmrti svojega očeta, kralja Štefana Tomaža. Toda Ilija, zvesti kraljevi sluga, je priča tega umora in ga maščuje, da omogoči Turkom, da pridero v deželo in jo zaslužijo. Poleg teh političnih dogodkov se razvija roman vojvode Radića, ki pomaga St. Tomaševiću, da doseže svoj namen, ker upa, da dobi roko kraljice-vdove. To namero pa prepreči Ilija, ki pelje kraljico v grobišče in jo prepriča, da je Radić soudeležen umora njenega soproga. Ilija je zli duh kralja Tomaševića, zakaj tudi pri duhovščini in pri ljudstvu ga očrni, da popolnoma maščuje umor priljubljenega kralja. Vzrok propada lepe bosanske dežele je izdajstvo in neplemeniti motivi. — Oba dela nam nudita mnogo lepih prizorov, polnih divne romantike, kar je vobče značilna poteza Chocholouškovih spisov, zajetih iz češke ali jugoslovanske preteklosti. — Žal, da prevajalcu večkrat niso znani tudi elementarni pojmi pravilne slovenščine!

Dr. R. Molè.

Carniola. Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko. Uredniki: dr. Jos. Gruden, dr. Jos. Mantuani, dr. Gv. Sajovic. V Ljubljani 1912. Nova vrsta. Letnik III, zvez. 2—4.

O prvi številki „Carniole“ je poročal že lanski Zvon (str. 165); o bogati vsebini ostalih zvezkov te odlične znanstvene revije naj sledi par vrstic. — V rimsko dobo domače zgodovine je posegel dr. Jos. Mantuani z obširno razlago treh neznanih rimskih opisov, ki so se našli v Ratečah pri Zidanem mostu (95). Po pisateljevem mnenju so bile Rateče za časa rimskega gospodstva mnogo važnejša postojanka, nego jo cenimo dandanes. — M. Pajk poroča o Brunšmidovi razpravi, ki išče Metulum pri Čakovcu poleg Oguina (147). — Dr. Jos. Mal razpravlja o privilegijih trga Vače (116); Fran Pokorn pa je priobčil regeste župnega arhiva na Vačah (212, 283). — Dr. Jos. Gruden dokazuje, da je pravi avtor protireformacijske polemične knjige „Gründlicher Gegenbericht“ graški škof Martin Brenner in ne J. Rosolenz (103). — K. Miklitsch je objavil „Ein Normale für die landesfürstliche Bürgerschaft Neumarkts aus dem Jahre 1777“. — Iv. Šašel nadaljuje svoje „Doneske k zgodovini zvonarjev in zvonov po Kranjskem“, ki jih je pred več leti začel v „Zgodovinskem Zborniku“ (225). — Stot. H. Sandri je napisal na po-

dlagi novih virov obširno in zanimivo študijo „Franzosenkämpfe in Krain 1809“ (168, 232). — Dr. Avg. Žigon je objavil osem listin „Izza mladostne dobe Levstikove, za katere mu bo slovstveni zgodovinar hvaležen; posebno važno je Levstikovo pismo iz Olomuca osmošolcu Stritarju v Ljubljano (159). — L. Pintar je razložil v „Imenoslovnih črticah“ krajno ime Drašča vas, ki ima svoje ime po glavarju ali županu naselbine (143); prof. R. Perušček je poskusil raztolmačiti krajevna imena Višarje, Glince, Petrovče in druga (209). — Med prirodoslovnimi spisi moramo omeniti Seidlovo razpravo o širokočelnem losu (*Alces latifrons*) v diluvijalni naplavini Ljubljanskega barja, katerega dva kosa spodnje čeljusti so našli delavci pri Viču poleg Ljubljane (261). — Dr. Boris Zarnik je objavil svoje poljudno-znanstveno predavanje „O činiteljih, ki določajo spol“ (182); prof. Kaj. Stranetzky govori o fluoritovem kristalu, ki se je našel v jami nad Vrhpoljem pri Vipavi (293) in o kapnikih iz vapnenčeve sige v idrijskem rudniku (293); dr. Gv. Sajevec je nabral „Ornitologične beležke za Kranjsko leta 1911“ (121). — Milan Pajk se spominja v daljših nekrologih Antona Globočnika pl. Sorodolskega, dr. Jos. Cerka in Antona Aškerca; prof. Wester je posvetil prirčne vrstice spominu dr. Jak. Sketa, V. Steska pa marljivemu domačemu zgodovinarju P. pl. Radiscu. — Za slovestvena poročila so prispevali M. Pajk, F. Seidl, dr. Gv. Sajovic, dr. Pestotnik, dr. J. Mal, dr. Šmajdek in dr.

Václav Hrubý, Grotlesky. Vydala Videnská Matice. Tiskl Melantrich. Videaň 1912. 8°. 272 str. Cena 1 K 60 v.

Namen teh vrstic je, opozoriti češko čitajoče Slovence na cenene in cenjene publikacije češke Matice na Dunaju. Omenjena knjiga je prvi zvezek zbranih del darovitega pisatelja. Kmečki sin Hrubý (1881—1910) je zagledal luč solnca v Mláki: dete je kazalo neobičajen dar porednosti; fant je prvačil v Třebonski gimn., dokler ni proti koncu začel batrahomijomahije z rajnko latinščino, ki so mu jo, dasi je še pozneje rad z njo briljiral, grenili pedagogi, ne dlako- ampak puhocepci. Posebno nagnenje je ovajal za zgodovino in zemljepis, o čemer pričajo še njegove primere, kot „njegova pleša je nalikovala Kotorskemu zalivu“. Sumi se, da je v tej dobi dokaj čital; pisec Malostranských povídek mu je bil osobito drag. Ko dozori, se mu zahoče Dunaja: dobi mestece v finančnem ministrstvu (colnina in potrošni davek) z adjutom 600, nato 800 K. Skraja ga blišč in vrišč velemesta omamlja; kmalu začne to žitje razkrajati z lupo svojega humorja in satire, ki vas morda domislita na Francoza A. Allaisa. Po promociji iz praktikanta v asistenta zaželi malce odgrniti težko portiero z mestnega življenja: žal, dokler ga ne izpodvre dedna sušica, kateri je vojaška služba dala precej potuhe, se mora ruvati z bedo in bedaki svojega urada, kjer so mu silno zamerili pikre podlistke in neuradno stilizirane prošnje, tako da možaku krhkega zdravja raje privolijo dopust nego cvenkovito podporo. Za nameček mu je slavna Usoda tako nevljudna, da je še tik pred svojim odhodom v nepovrat, t. j. na dun. Osrednje pokopališče, na las podoben lastnemu junaku iz „Klarise“, ki so ga ka-li založniki desetkrat bolj stiskali nego tiskali. Kljub temu ga neverjetna razigranost ne ostavi na cedilu, dokler ga v prvi pomladi ne preseneti bridka smrt: malo prej je še napisal v čudoviti samoironiji parodijo o zdravljenju jetike „Krmná léčba u lidojedů“.

Da je podtridesetletnik Hrubý proizvajal z vročično in mrzlično vztrajnostjo, svedočijo poleg „Grotlesky“ naslednje zbirke, last Matice: *Amara*, lirični in satirični ljubavni stíhi; *Kazimírov y povídky*, slike in karikature dunajskih „bémákov“ od krojača do svetnika in še više: vsled tega marsikaj neprijetnosti v uradu!